

Í Skáa 24. November 2006

Tá Aberdeentrolarin Red Crusader flýddi við prisumanning undan sjóverjuskipunum Niels Ebbesen.

Red Crusader varð raktur av kanónskoti, og eisini radarin varð skaddur, men hann steðgaði kortini ikki.

Red Crusader verður tikin.

Mánakvøldið 29. maj 1961 kom danska fregattin Niels Ebbensen, undir leiðslu av kommandørkapteyni Eugen T. Sølling, fram á skotska trolaran A 240 Red Crusader, sum royndi norður vestur úr Mýlingi, 0,7 sjómíl innan fyri markið.

Trolarin var biðin um at steðga, men skiparin læt ikki við seg koma, hóast tekin vóru givin bæði við morsulampu og sirenu. At enda valdi Sølling at skjóta ávaringskot. Skotið varð við 40 mm. kanónini - leyst skot – og tá steðgaði hann alt fyri eitt.

Skipari á Red Crusader var tann avgjörði og dunaligi fiskiskiparin Ted Wood, sum reypaði sær av, at hann ongantíð hevði fiskað ein stert uttan fyri markið. Ein í so nasadjarvur pástandur. Teddy Wood varð nú furdur umborð á Niels Ebbensen til avhoyringar, har hann viðgekk, at hann kanska hevði verið eitt sindur innanfyri, og at orsøkin til tað var, at fløkja var komið í trolíð. Avrátt var nú, at skipini skuldu fylgjast til Havnar, har sakin skuldi koma fyri rættin.

Prisumanningin (t,e manning sum set verður umborð á handtikin skip) var nú sett umborð á Red Crusader, undir leiðslu av loytnanti H. Bech og korporali Kropp. Hetta var fyrstu ferð at prisumanningin var óvápnad. Orsøkin til, at prisumanningin var óvápnad, var, at Sølling hevði havt fund í apríl sama ár við leiðaran á tí bretska fiskiveiðieftirlitinum í Norðuratlantshavi, har hesin hevði fýlst á, at danir altíð komu umborð á bretska trolarar vápnadir til tenninar, sum um tað skuldi verði kríggj, og tað var illa dámt av trolaramonnum. Hann hevði tí heitt á Sølling, um bert at seta óvápnad fólk umborð á bretska trolararnar, og Sølling var gingin áheitanini á motti. Sølling var ikki greiður yvir, at í hesum førinum hevði hann við ein mann at gera, sum hevði eina sterka persónmensku og hevði nakað av sjórænaralyndi í sær. Men sum leikur fór, komu Sølling og aðrir at sanna, at hetta var ein maður út yvir tað vanliga. Hevði Sølling kent meira til Ted Wood, hevði prisumanningin verið nakað størri og vápnad. Undir 2. Veraldarbardaga gjörði Ted Wood tænastu hjá Royal Naval Reserve, umborð á vápnadum trolarum í Norðsjónum; av tí sama var hann ikki ókendur við, hvussu sjóverjan arbeiddi. Siglt var nú suður í gjøgnum Vestmannasund, og alt gekk sum tað skuldi.

Í stýrhúsinum á Red Crusader eru Bech loytnantur og Kropp korporalur, saman við Ted Wood skipara. Wood skipari spyr nú loytnantin, um hann vil taka vaktina, so at hann kann fara at raka sær og skifta klæðir. 10 minuttir seinni er Wood aftur á brúnni, nýrakaður og í góðum klæðum, klárur at fara í rættin.

Red Crusader stingur av.

Tá skipini eru komin suður á Kirkjubønes og skulu til at snara norður í Nólsoyarfjørð, sigur Wood skipari við loytnantin, at hann vil ikki inn á Havnina og biður hann geva Niels Ebbensen boð um hetta. Loytnanturinn heldur, at Wood meinar, at hann ikki vil inn í sjálva havnina tvs. at bryggju. Hann fer nú inn í radiorúmið, sum er aftan fyri brúnna, fyri at kalla á N. Ebbensen at geva honum

boðini. Korporal Kropp var tó verandi á brúnni saman við Wood. Tá loytnanturinn er liðugur at tosa við N. Ebbensen og skal fara fram aftur í stýrhúsið, er hurðin læst. Loytnanturinn er nú greiður yvir, at hann er innilæstur. Óvápnaður, sum hann var, kundi hann ikki skjóta lásið upp. Áðrenn loytnanturinn var farin aftur í radiorúmið, hevði hann ikki havt varhugan av, at Wood vildi flýggja. Hann sá nú, at trolarin broytti kós og setti fulla ferð á suðuryvir, uml. 11 míl. Loytnanturinn var skjótur at kalla á N. Ebbensen og greiða frá, hvussu støðan var. Hann royndi nú at banka á hurðina, men ongin lætst um vón.

Ted Wood hevði alla tíðina verið á brúnni og saman við honum Kropp. Korporalurinn hevði ikki bitið merki í, at loytnanturinn var farin inn í radiorúmið, men nú var hann varugur við, at loytnanturinn var innilæstur. Nú fekk hann boð frá Wood skipara um at fara niður í messuna, har hann kundi fáa ”a nice cup of tea“ og at hann skuldi fylgjast við 4 av trolaramonnum, sum komnir vóru upp á brúnna til at fylgja honum niður í messuna. Har var onki at gera uttan at líða boðini. Komnir niður í messuna bleiv korporalurinn biðin um at seta seg niður við borðið, og tað sama gjørdi trolaramenninir. Teir vóru bæði blíðir og tíðir og í góðum lag; spurdu nógv um N. Ebbensen, og hvussu skjótt hann kundi sigla. Tað svaraði Kropp ikki uppá. Eisini var hann spurður, um hann hevði verið í Aberdeen. Kropp svaraði noktandi. Tá fekk hann at vita, at tað kom hann at uppliva á hesum túrinum.

Niels Ebbensen skjýtur við skørpum.

Samstundis sum loytnanturinn greiðir manningini á N. Ebbensen frá støðuni umborð á Red Crusader, varnast teir umborð á fregattini, at trolarin setir kós suðuryvir, og at hann setir ferðina upp.

Niels Ebbensen setir nú eisini ferðina upp, og tað er skjótt, at teir eru við síðuna av Red Crusader. Roynt var nú at koma í samband við trolaran, men Ted Wood vildi ikki lata við seg koma, hóast Sølling uttan íhald royndi at fáa samband við trolaran. Tá samband ikki fekst við trolaran, valdi Sølling at skjóta, og var hetta aðru ferð, at skotið var sama dag. Fyrst var skotið ávaringarskot; eftir tað var skotið við skørpum við 40 mm. kanón, og eftir tað eisini við maskinbyrsu. Nú hoyrdist røddin á Ted Wood gjøgnum radiotelefonina, sum kravdi at Royal Navy vardi brekst fiskiskip ”in high sea”.

Í fylgi altjóða lóg kann eitt vaktarskip jagstra ein lógbrótara til hansara egna sjómark. Hetta verður kallað jagstran in continenti; tó skal vaktarskipið yvirhalda nakrar altjóðareglur um rættarskipan á havinum. N. Ebbensen kundi sostatt fylgja R. Crusader til bretska markið. Umborð á trolaranum hevði loytnanturinn áhaldandi samband við vaktarskipið. Hann var jú stongdur inni saman við radiotólunum. Hann var alla tíðina kunnaður um, hvussu hann skuldi fyrrihalda seg, meðan skotið var.

Red Crusader var raktur í skrokkin av fleiri skotum, serliga har frammi á bógnum. Eisini var radaramasturinn rakt og datt niður. Fyri hvørt hol, sum kom í skrokkin, blivu neyðarópinir frá Wood harðari og harðari. At enda var hann hoyrdir av tveimum bretskum herskipum H. M. S. Troubridge og H. M. S. Wotton. Bæði skipini fingi nú boð frá Admiralitetinum í London um at fara Red Crusader til hjálpar.

Sølling kommandørkapteinur hevði onki ímóti, at tey bretska herskipini komu upp í leikin, tí eftir galdandi reglum skulu tey í slíkum føri hjálpa til at fáa lógbrótaran at lýða boðini frá vaktarskipinum, í hesum føri N. Ebbensen, so sakin kundi koma fyrri rættin. Sølling hevði allar grundir til at halda, at Royal Navy vildi fylgja hesum reglum, men her fór hann skeivur.

Tá skipini møttust, var lagt stilt. Sølling hevði ein fund við skiparan á H. M. S. Troubridge, sum komin var umborð á Niels Ebbensen til at skifta orð um støðuna. Hann hevði ikki varhugan av, at teir ikki vildu fylgja galdandi reglum.

Samstundis sum fundurin var í millum teir báðar skipararnar, var ein bretskur heryvirmaður frá Troubridge fluttur umborð á Red Crusader. Hann læt loytnantin og korporalin fáa at vita, at tað vóru boð um, at teir skuldu umborð aftur á Niels Ebbensen. Loytnanturin átti at havt kannað, um boðini vóru røtt, áðrenn hann fór av Red Crusader, tí hesi boðini høvdu somu merking, sum boðini Admiral Nelson gav tí danska krúnprinsinum í sjóbardaganum á “Reduni” í 1801 Hetta var jú alt tann reini sjónleikur..

Sølling var ikki blíður, tá prisumanningin kom umborð aftur á verjuskipið, og hann kravdi, at teir skuldu umborð aftur á Red Crusader í stundini. Skipararnir á teimum bretsku herskipunum boðaðu frá, at teir fingi ikki yvirtala Ted Wood til at taka prisumanninga umborð aftur, og teir vildu ikki nýta makt til at seta fólk umborð aftur á Red Crusader.

Sølling var nú komin í eina pínliga støðu. Óbeinleiðis hjálptur av teimum bretsku herskipunum kundi Red Crusader nú halda leiðina fram til Aberdeen, tí eftir at prisimanningin var lumpað av trolaranum, var ikki so nógv at gera. Niels Ebbensen helt tó leiðina fram til tað bretska markið uttan fyri Aberdeen. Hetta var gjørt eftir boðum frá danska Uttanríkisráðnum fyri at gera galdandi rættarsókn móti Ted Wood.

Ted Wood móttikin sum hetja í Aberdeen.

Komin til Aberdeen var Red Crusader fagnaður av stórum mannføld og skiparin Teddy Wood heiðraður sum ein sonn frælsishetja. Veidán var seld fyri £.1500. Hópur av blaðmonnum og sjónvarpsfólki var eisini komið aðrastaðni frá úr landinum fyri at síggja og hoyra um ógvusligu hendingina í Norðuratlantshavi, og dagin eftir bóru bløðini myndir og drúgvar greinir um hepna bragdið, ið gjørt var. Bæði bløðini og eisini umboð Arbeðarafloksins í Parlamentinum vóru hørm um, at Niels Ebbensen skuldi hava skotið við skørpum og skatt skrokkin á Red Crusader, og tey kravdu mótmæli framda av Stjórnini eins og fulla samsýning frá Danmark. Einasta blaðið, sum tyktist hava hylling á tí, sum veruliga var hent, var Times, sum ikki helt, at tað var vert at gera so stóran háva burtur úr Teddy Wood, sum veruliga ikki hevði útint annað enn frekt brotsverk.

Eftir at Wood skipari var heimkomin til Aberdeen, fór hann í hernað móti føroyingum. Hann royndi av øllum alvi at fáa skipsfelagar í parti við sær, við at krevja bann sett ímóti framtíðarlandingum av fiski í Aberdeen frá føroyskum og donskum skipum. Hetta skuldi vera hevnd fyri, at hann var tikin fyri ólógligan fiskiskap.

Tað eydnaðist Teddy Wood at koma á tal við fleiri skiparar úr Aberdeen, ið vanligu royndu við Føroyar, men hóast summir tyktust at vera samdir við Ted um ætlan hansara, hildu kortini teir flestu, at hendan ætlan ikki fór at bera til. Ein hin fremsta orsökkin var tann, at teir í Aberdeen høvdu ov stóran peningaligan vinning av føroysku og donsku landingum til, at tað fór at loysa seg at leggja seg út í eitt handilskríggj við føroysku og donsku skipini. So ætlan Teddy Woods datt niður fyri.

Tedy Wood var annars kendur í Føroyum. Hann hevði áðrenn hesa hending fingið bót fyri ólógliga at hava selt skotsk seyðarhøvd til føroyingar.

Sølling heiðraður í Føroyum.

Tilburðurin við Red Crusader gav Sølling kapteini stóra virðing í Føroyum, og Landsstýrið gjørdi av at heiðra hann við silvurmerkinum ”Bundin er bátleysur maður”. Grundgevingin, ið Landsstýrið nýtti, var at vísa landsins virðing fyri honum, og fyri at hann hevði útint ídna sjóverju undir Føroyum. Fremst í huganum hjá Landsstýrinum man hava verið skjóti atburður Niels Ebbensens, móti fiskitjóvinum Red Crusader

Málið lagt fyri í Haag.

Málið kom ikki fyri sjálfvan dómstólin, men var lagt fyri eina kanningarnevnd hjá dómstólinum. Onglendingar taptu ikki sakina, men teir vunnu hana heldur ikki. Tað gjørði heldur ikki Danmark/Føroyar At síggja til var sól og vindur býtt líka. Hendingin var ikki viðgjørd sum nakað sakarmál, men var bara viðgjørd av kanningarnevndini.

Kanningarnevndin í Haag kom til hesa niðurstøðu: Tað kann staðfestast at, Red Crusader var innan fyri mark. Tað kann somuleiðis staðfestast at hann hevði trolíð úti, men tað kann ikki staðfestast, at hann fiskaði. Nevndin kom eisini til tað niðurstøðu, at Niels Ebbensen átti at nýtt annan framferðarhátt enn at skjóta. Serstakliga var tað nýtlan av maskinbyrsu, ið fekk átal. Umborð á einum rullandi skipi er ikki lætt at hava tamarhald á slíkum vápni, staðfesti nevndin, og í ramasta álvara meinti ein av nevndarlimunum, at Niels Ebbensen kundi siglt fram um Red Crusader og kasta ein trossa út, so trolarin kundi fingið trossan um skrúvuna.

Johan Nielsen tekur til orðana í Fólkatínginum.

Tað var kortini ein persónur, sum ikki tók alla niðurstøðuna hjá nevndini fyri fult, og tað var presturin og fólkatíngsmaðurin Johan Nielsen. Hann setti hendan spurning í fólkatínginum til verjumaráðharran Poul Hansen. Tingið var stúgvandi fult. Allir vildi hoyra, tá presturin var á talarastólinum.

“Hr. minister, det er blevet sagt i Haag, at det kunne bevises, at Red Crusader var inden for grænsen - det kunne også bevises, at han havde trawlet ude, men hr. minister, det kunne ikke bevises, at han fiskede. Se, hr. minister, jeg er præst, men jeg er også gammel fisker, og når vi havde trawlet ude, var det for at fiske og ikke for at spille billiard”. Hele tinget morede sig, men Johan Nielsen fortsatte med sin karakteristiske accent: “Man sagde også i Haag, at Sølling skulle have brugt andre midler - jeg spørger hr. minister, hvilke midler? Skulle han have lassøet Ted Wood, eller skulle han have vendt sine højtalere mod ham og sunget “ Oh dearest darling come back to me” - eller skulle han have fyldt sin fregat med” nam-nam piger og kastet en ud hvert femte minut for at friste skotten?” Hele tinget sydede af morskab, da Færøpræsten gik ned af talerstolen.

Søgan um at endurtaka seg

Fyrst í desember 1974 var verjuskipið Hvidbjørnen á vitjan í Aberdeen. Tá slíkar vitjanir eru, er almenningurin altíð væl komin umborð. Ein av teimum vitjandi var Tedy Wood og saman við honum hópur av fjølmiðlafólki. Eftir tí sum sagt verður, reypaði hann ikki sørt. Áðrenn hann fór í land aftur saman við øllum fjølmiðlafólkunum, hevði hann á orði við teir á Hvidbjørnen um at heilsa sær soninum, sum teir nokk komu at mæta á fiskimiðunum við Føroyar. Heilsuna fekk yngri Wood bert nakrar dagar eftir, tá Hvidbjørnen var komin aftur í føroyskan sjógv, men á annan hátt, enn gamli Wood hevði hugsað sær.

Leygardagin 7. desember 1974 kom Hvidbjørnen fram á Aberdeen-trolaran Scottish King, sum trolaði 0,7 fjóring innan fyri fiskimarkið. Av verjuskipinum var fólk sett umborð á trolaran. Skiparin á trolaranum var førður umborð á verjuskipið til fundar við skiparan á Hvidbjørnen. Tað vísti seg, at skiparin á Scottish King var George Wood, sonur Ted Wood. Sjálvandi fekk hann heilsuna frá pápanum, men annars var gjørt honum greitt, at hann hevði fiskað innan fyri fiskimarkið, og hann var biðin um at fylgja við til Havnar.

George Wood vísti seg at vera ein treiskur maður, so hann segði nei at sigla til Havnar. Umborð á Hvidbjørnen var avgerð tikin um at seta fast á trolaran og sleipa hann til Havnar, hagar skipini komu dagin eftir.

Sama dag kom málið fyri í Føroya rætti. Skiparin á Scottish King, 42 ára gamli George Wood, viðgekk seg sekan og segði, at hann alt sítt lív hevði fiskað undir Føroyum, harav 18 ár sum skipari. Við Scottish King hevði hann bert verið skipari 2 túrar frammanundan, og hetta var tann triði.

George Wood var av Føroya rætti dømdur at gjalda 50.000 kr. í bót fyri at hava trolað ein hálvan fjórðing innan fyri 12 fjórðinga fiskimarkið norðan fyri Fugloyinna. Harumframt misti trolarin veiðu og reiðskap.

Heimildir

Dimmalætting

Atlantsejlerne-Per Herholdt Jensen

Færøerne

Mine Fædres Land – Kaj Nolsøe Bang